

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЗОНА: ЧИ РЕАЛЬНО ВІДНОВИТИ ЕКОСИСТЕМУ?

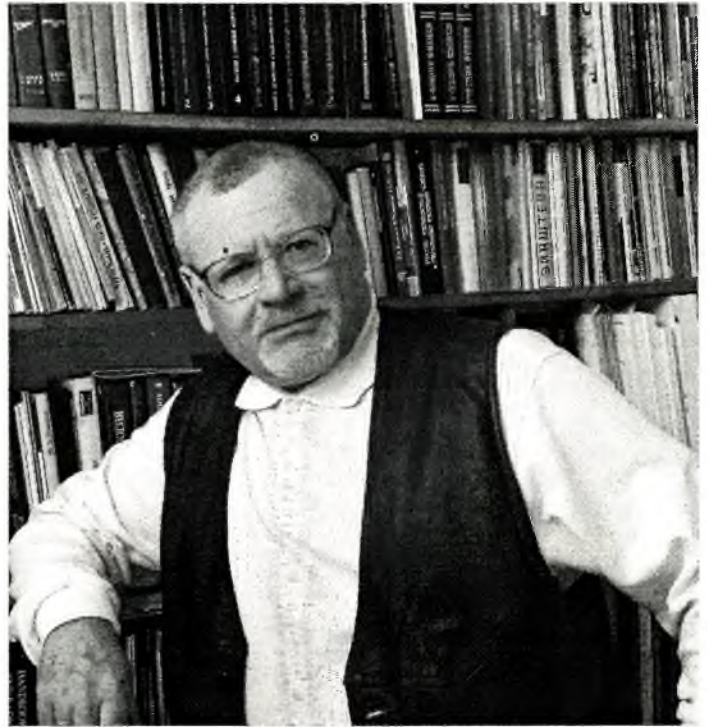
Рішення про виведення з експлуатації ЧАЕС, на думку вітчизняних екологів, є нічим іншим, як припиненням несприятливої дії об'єкта на екосистему регіону та відновлення природних умов до первинного рівня, тобто – "до будівництва АЕС" або хоча б – до безпечного рівня для суспільства. Про те, наскільки реально виконати це глобальне завдання, розповість читачам нашого видання кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, начальник відділу промислової екології та експертизи Міжнародної радіоекологічної лабораторії "Чорнобильський центр" Борис ОСКОЛКОВ

– Виведення з експлуатації – це нормальний етап існування будь-якої АЕС, проте для Чорнобильської він має істотні відмінності. Вони пов'язані з достроковою зупинкою станції та наслідками аварії 1986-го року. Саме з останнього й розпочну викладення свого бачення даного питання.

Одним із основних наслідків аварії 1986-го року стало тотальне забруднення радіоактивними речовинами всього устаткування, будівель і споруд проммайдачика ЧАЕС, унаслідок чого перадіоактивних відходів на ЧАЕС практично немає. При цьому слід мати на увазі значну різноманітність характеристик РАВ, зосереджених на станції, за питомою активністю та радіонуклідним складом, фізико-хімічними властивостями й місцем знаходження. Тому переробка та подальше захоронення такого обсягу радіоактивних відходів – серйозне як технічне, так і екологічне завдання.

Щодо відновлення екосистеми Чорнобильської зони, то ми чомусь завжди розглядаємо реабілітацію території тільки з певного погляду. Тобто, якщо можливе повне та безмежне використання її природних ресурсів людиною, тоді мета досягнута. Та й радіаційний чинник оцінюємо лише з величини дозових навантажень на людину й територію тільки з погляду придатності її земель для сільськогосподарської діяльності або для постійного проживання на ній людей. Це неправильно, оскільки відновлення природних умов території не є відновленням індустріальної системи. Тож якщо розглядати післяаварійну Чорнобильську зону відчуження з позицій розвитку природних процесів, то доведеться констатувати – вона не є територією "найбільшої екологічної катастрофи", як її досить часто називають ЗМІ. Природні ландшафти регіону продовжують розвиватися, йдуть активні процеси відновлення природних біоценозів. З ярликом "постраждалої від техногенної катастрофи" дана територія може існувати тільки, якщо брати до уваги її необмежене використання людиною, що є справді небезпечним для життя та здоров'я.

З урахуванням цих міркувань, реабілітація Зони виглядатиме трохи інакше. Тобто, потрібна ліквідація всіх наслідків людської активності на даній території та виключення будь-якої несприятливої дії Зони на здоров'я всього населення країни. Крім того, особливого розгляду в процесі виведення ЧАЕС із експлуатації потребує вирішення проблеми ставка-охолоджувача. Він є унікальним штучним водоймищем, яке після аварії стало природним сховищем РАВ. З одного боку, це – радіаційно небезпечний об'єкт, що містить значну кількість радіоактивних відходів

і стан яких недостатньо відомий, а умови "зберігання" не відповідають вимогам норм і правил. З іншого – виробничий об'єкт, що забезпечує технічне водопостачання Чорнобильської АЕС, а в зв'язку з майбутнім виведенням станції з експлуатації його функції будуть змінені. Крім того, ставка-охолоджувач є також одним із найбільших і унікальних (з погляду радіобіології) водоймищ регіональної екосистеми. Тому рішення, котрі приймаються щодо нього, повинні враховувати всі ці аспекти проблеми.

Окрім вищевикладених великомасштабних і достатньо очевидних проблем, що обумовлюють специфіку виведення Чорнобильської АЕС з експлуатації, існує й проблема забруднення ґрунтових вод. Аналіз даних багаторічного спостереження свідчить про наростання питомих концентрацій радіонуклідів у ґрунтових водах промислового майданчика ЧАЕС та свердловинах. Не дивлячись на те, що в даний час забруднені підземні води не використовуються для будь-яких господарських цілей і не помічено будь-яке забруднення водоносних горизонтів, що слугують джерелом питного водопостачання, факт наявності радіоакційного забруднення вимагає найважливішого екологічного аналізу.

В цілому ж існуючі до теперішнього часу концептуальні та програмні документи щодо виведення ЧАЕС із експлуатації, на жаль, не дають відповідей на багато екологічних питань. Однак без перебільшення зауважу як науковець, що відновлення всіх елементів складових екосистеми територій Чорнобильської АЕС та Зони відчуження до первинного стану (тобто "до будівництва АЕС") практично неможливо. Оскільки лише відновлення характеристик доаварійного рівня забруднення ґрунту потребувало б величезних фінансових витрат, а виконання гігантського обсягу дезактиваційних робіт супроводжуватиметься значним додатковим опроміненням персоналу та утворенням великих кількостей радіоактивних відходів з не меншою негативною дією на навколишнє природне середовище.